

продукцията от обществените и частните предприятия в системата на националната отчетност. С други думи, продукцията не се идентифицира натурално, но се отчита по отрасли като сбор от стойностно определени разходи и доходи. Оценява се доходът от продукцията в домашните стопанства, към него се прибавя вложеният труд, който е оценен по съответстващи надници и работни заплати от другите частни и обществени сектори. Към така получената чиста продукция се прибавят данъците върху производството и амортизационните разходи за използвани основни средства, както и разходите на суровини и материали по предварително определени пазарни цени. Получава се общият продукт, отчетен по ресурсов признак. Подходът на крайния продукт предполага изчерпателни данни за извършените услуги и произведената продукция по вид, качество и количество. Цените се определят по идентични стоки и услуги, действащи в момента на пазара. Образува се калкулация на себестойността, като се изреждат всички основни разходи, включително за труд, прибавя се чистата продукция и се определя стойностният обем на отделните видове продукция и услуги, така както това се прави в производственото предприятие.

Както се вижда, този подход е по-трудоемък, изисква много повече данни и специални статистически наблюдения. Затова много изследователи препоръчват първия метод, който е адитивен. Там разходите се събират по сектори и дейности, така че няма идентификация на продукцията по вид или качество. Най-важното е да се получи информация за вложения труд. Събират се данни за възрастта на участващите във формалните сектори и броя на изработените от тях часове, които се остойностяват според действащите тарифи на надниците и заплатите за идентични дейности в обществените и частните сектори. Не може да се каже, че тук не влияят теглата от формалните сектори, но така или иначе се получава определена стойностна оценка на продукцията от неформалните сектори по видове дейности и основни групи стоки и услуги. Точно това обобщение на информацията прави неформалните сектори по-трудно приспособими към сметките на системата на националната отчетност. При метода на крайния продукт на неформалните сектори може да се гледа като на всеки друг сектор от отчетната система, който се обвързва по линията на производството и потреблението. Методът още се подобрява, ако се използва класификацията на труда и тарифите на заплащането му, прилагани при метода на разходите. По-сложен е въпросът за класификацията на дейностите и съответно на продуктите и услугите по вид и качество. Що се отнася до организацията и вида на статистическите наблюдения, тук могат да се търсят различни решения — например да се използват ротационните схеми при репрезентативните наблюдения или панелният модел, да се правят гнездови извадки